

Tocqueville deel 1

Theo Meereboer
&
Petra Bolhuis

Maieutiek 2016 college-1

Wat gaan we deze tien colleges doen?

- 1- Een inleiding op boek en schrijver,
- 2- De politieke structuur van Amerika toen en nu,
- 3- Rechtspraak,
- 4- Economie en religie
- 5- De macht van het volk
- 6- Gelijkheid en ongelijkheid Over slavernij en indianen,
- 7- Eigenbelang als basis voor economie en politiek,
- 8- Tirannie van de meerderheid en politics of the households,
- 9- Vrijheid van meningsuiting, de stem van het volk en de 'bullshitter',
- 10- epiloog

Hoe gaan we te werk?

- Deze tien colleges leggen we de nadruk op Amerika, waar nu verkiezingen zijn. De volgende tien colleges is de focus op Europa, waar dan verkiezingen zijn.
- We beginnen ieder college met een historische analyse en daarna gaan we in op de impact vandaag de dag. Wat zien we als we vanuit Tocquevilles boek kijken naar de gebeurtenissen in de actualiteit?
- Er is als ondersteuning bij de colleges een leeswijzer, er zijn aanvullende teksten en filmpjes en extra is er een leeswijzer voor de liefhebber.

Wie is de Tocqueville en wat deed hij in Amerika? (boek blz. 1074)

- 1805-1859 Frankrijk. Aristocraat (zwaardadel 17de eeuw)
- Zijn grootvader was advocaat van de vorst (†1794) én was beschermheer van Rousseau. Wordt onthoofd. Zijn ouders zitten bijna een jaar gevangen tijdens de revolutie.
- T. wil de politiek in en moet daartoe een boek schrijven, gaat naar Amerika met zijn goede vriend Gustave de Beaumont om de gevangenen te bestuderen, komt thuis met een analyse van de democratie.
- 1831-32 naar VS
  - 1835 Deel I van De la démocratie en Amérique.
  - 1840 Deel 2 van De la démocratie en Amérique.

Wat is de doelstelling van Tocqueville?

- “De democratie onderrichten, waar mogelijk haar overtuigingen nieuw leven inblazen, haar zeden zuiveren, haar bewegingen regelen, haar gebrek aan ervaring geleidelijk vervangen door kennis van publieke zaken, haar blinde instincten door kennis van haar ware belangen, haar staatsbestel aanpassen aan tijd en plaats, het wijzigen naargelang de omstandigheden en de mensen: dat is vandaag de eerste plicht die is opgelegd aan hen die de samenleving leiden.” (23)

Belang van het boek (blz. 1067)

- Democratie = 'Democratisch' betekent bij Tocqueville: uitgaande van de *égalité des conditions*. (sociale gelijkheid, of preciezer: standsgelijkheid).
- Moderniteit = de toekomst is aan de democratie.
- Dat maakt ook dat daar waar geen democratie heerst, maar bijv. aristocratie, er sprake is van premoderne samenlevingen. (die kunnen dan eenvoudig of complex zijn)

Inleiding van Tocqueville op zijn werk

- De democratie komt!!
- “Zo zag ik dus, naarmate ik de Amerikaanse samenleving meer bestudeerde, in de standsgelijkheid steeds meer het oerfeit waarvan elk bijzonder feit afgeleid leek te zijn, en kwam ik het voortdurend tegen als het middelpunt waar al mijn waarnemingen op uitkwamen. Toen keerde ik in gedachten terug naar ons halfmond, en het kwam mij voor dat ik er iets ontwaarde wat leek op het schouwspel dat de Nieuwe Wereld mij bood”

Frankrijk en gelijkheid

- “In de elfde eeuw was adelendom van onschatbare waarde; in de dertiende wordt zij gekocht; de eerste verheffing in de adelstand vindt plaats in 1270 en de gelijkheid dringt uiteindelijk in het staatsbestel door via de aristocratie zelf.
- In de afgelopen zevenhonderd jaar is het soms voorgekomen dat edellieden politieke macht aan het volk hebben gegeven om te strijden tegen het koninklijk gezag of om hun rivalen de macht te ontnemen.
- Nog vaker heeft men gezien dat koningen de lagere klassen van de staat aan het staatsbestel lieten deelnemen om de aristocratie te vernederen.
- In Frankrijk toonden de koningen zich de meest bedrijvige en de meest standvastige nivelleerders. Als zij eerzuchtig en sterk waren, hebben zij alles in het werk gesteld om het volk te verheffen tot het niveau van de adel, en als zij gematigd en zwak waren, hebben zij toegestaan dat het volk boven hen zelf plaatsnam.” (20)

Democratisering komt tot stand

“Indien u, vanaf de elfde eeuw, onderzoekt wat zich om de vijftig jaar in Frankrijk afspeelt, zal het u niet ontgaan dat zich aan het einde van elk van deze tijdvakken een dubbele revolutie in de toestand van de samenleving heeft voorgedaan. De edelman is op de sociale ladder gezakt, de gewone man gestegen; de een daalt, de ander klimt. Elke halve eeuw brengt hen nader tot elkaar en weldra zullen zij elkaar ontmoeten.

En dit is niet alleen zo in Frankrijk. Waarheen wij onze blik ook richten, overal ontwaren wij dezelfde revolutie die zich in de gehele christelijke wereld voortzet.” (21)

Amerika is al democratisch

- “Er is in de wereld een land waar de grote sociale revolutie waarover ik spreek ongeveer haar natuurlijke grenzen lijkt te hebben bereikt; zij is daar op eenvoudige en gemakkelijke wijze tot stand gekomen, of men kan beter zeggen dat dit land de resultaten ziet van de democratische revolutie die zich bij ons afspeelt, zonder de revolutie zelf te hebben gehad.
- De emigranten die zich aan het begin van de zeventiende eeuw in Amerika kwamen vestigen, maakten als het ware het principe van de democratie los van al diegenen tegen wie het in de oude samenlevingen van Europa streed en plantten het eenvoudigweg over op de kusten van de Nieuwe Wereld. Daar heeft het in vrijheid kunnen groeien en zich, gelijke tred met de zeden houdend, vreedzaam in de wetten kunnen ontwikkelen.” (29)

Wat hebben wij Europeanen er aan om naar Amerika te kijken?

- “Ik erken dat ik in Amerika meer dan Amerika heb gezien; ik heb er een beeld gezocht van de democratie zelf, van haar neigingen, van haar karakter, van haar vooroordelen, van haar hartstochten; ik heb haar willen leren kennen, al was het maar om althans te weten wat wij van haar moesten verwachten of vrezen.
- In het eerste deel van dit werk heb ik dus getracht de richting te tonen die de democratie, zoals die in Amerika is overgeleverd aan haar neigingen en vrijwel zonder inperking is overgelaten aan haar instincten, van nature gaf aan de wetten, de werking die zij het staatsbestel gaf en in het algemeen de macht die zij over de publieke zaak kreeg. Ik heb willen weten wat het goede en wat het kwade is dat zij voortbracht. Ik ben nagegaan welke voorzorgsmaatregelen de Amerikanen hebben genomen om haar te sturen en welke zij hebben nagelaten te nemen, en ik heb de oorzaken proberen te ontdekken die het haar mogelijk maken de samenleving te besturen.” (30)

Vandaag de dag

- Rawls beoordeelt samenlevingen door ze te leggen langs de meetlat die t. hier ontwerpt. (wel of niet op gelijkheid gebaseerd)
- T. biedt ook gereedschap om te kijken in hoeverre ontsporingen die inherent zijn aan de democratie vandaag de dag aanwezig zijn in onze moderne samenlevingen.
- T. wordt vaak geciteerd door liberale denkers, (Ruttes nachtkastje) maar in Tocquevilles situatie staat liberaal tegenover ongelijkheid en onvrijheid (Ortega Y Gasset)